

Michał PIETRZAK

PROPOZYCJE W SPRAWIE PRZYSZŁEJ KONSTYTUCJI

Przyszła konstytucja winna odpowiadać w pełni pojęciu „ustawa zasadnicza” i być aktem normatywnym, z którego należy wyeliminować treści polityczne i ideologiczne. Te ostatnie, jeżeli się uzna za celowe, można umieścić w preambule. Preambuła winna zawierać wskazanie uwarunkowań politycznych, w jakich powstawała konstytucja. Dla podkreślenia tradycji konstytucjonalizmu polskiego niezbędne wydaje się nawiązanie do Konstytucji 3 maja i Konstytucji marcowej. Konstytucja musi się składać z norm prawnych, zawierających sformułowania jasne i precyzyjne, wykluczające możliwość rozbieżnych interpretacji. Dotyczy to w szczególności norm określających uprawnienia, obowiązki i tryb funkcjonowania organów państwowych oraz prawa i wolności obywateli. Winna być zachowana równowaga między wymogami ogólności i szczegółowości jej przepisów. Tam, gdzie to jest możliwe, przepisy winny być tak sformułowane, aby możliwe było ich bezpośrednie zastosowanie przez sądy i organy administracji państwowej. Dyrektywy dla ustaw wykonawczych nie mogą budzić niejasności i wątpliwości interpretacyjnych. Wszystkie przepisy wykonawcze do konstytucji winny być wydane w okresie roku od jej uchwalenia, co wymaga wcześniejszego rozpoczęcia prac przygotowawczych nad projektami ustaw.

KONSTRUKCJA KONSTYTUCJI

P r e a m b u ł a

I. Zasady ustroju politycznego

II. Zasady ustroju społeczno-ekonomicznego

III. Organy ustawodawcze

IV. Organy wykonawcze

V. Samorząd

VI. Organy kontrolujące legalność działania państwa

VII. Wymiar sprawiedliwości

VIII. Obowiązki obywatelskie

IX. Prawa i wolności obywatelskie

X. Zmiana konstytucji.

I. ZASADY USTROJU POLITYCZNEGO

1. Republikańska forma ustroju. 2. Demokratyczne państwo prawne. 3. Cele państwa. 4. Podmiot władzy państwowej. 5. Zasada demokracji bezpośredniej i pośredniej. 6. Podział władzy. 7. Samorząd. 8. Źródła prawa.

II. ZASADY USTROJU SPOŁECZNO-EKONOMICZNEGO

1. Wskazanie form własności. 2. Jednakowa ochrona wszystkich form własności. 3. Swoboda działalności gospodarczej. Ograniczenia tej swobody określają ustawy.

III. ORGANY USTAWODAWCZE

Sejm (ewentualnie Senat). Określenie ogólne. Osobiście opowiadam się za jednoizbowością. Zasady prawa wyborczego. Liczebność Sejmu. Immunitet i nietykalność poselska. Organizacja i tryb funkcjonowania Sejmu. Kompetencje Sejmu: a) ustawodawcze, zakres spraw zastrzeżonych do wyłączności ustawodawczej Sejmu, kontrola nad działalnością ustawodawczą rządu, b) elekcyjne, c) udział w tworzeniu rządu i kontrola nad jego działalnością, formy tej kontroli, odpowiedzialność ministrów. Możliwość rozwiązania Sejmu drogą własnej uchwały i decyzją Prezydenta. Zasady prawa wyborczego do Sejmu. Wybory równe, tajne, powszechne i bezpośrednie. Czynne prawo wyborcze od 18 lat, bierne od 21 lat. Prawo zgłaszania przysługuje grupie 500 obywateli zamieszkałych w okręgu. Wybory odbywają się w okręgach jednomandatowych w dwóch turach. W pierwszej turze większość bezwzględna, w drugiej turze względna. Drugi wariant – wybory proporcjonalne z dwoma ograniczeniami: 1. W podziale mandatów w okręgu uczestniczą partie (listy), które uzyskały przynajmniej 5% ważnych głosów. 2. Lista, która uzyskała w okręgu 50% ważnych głosów, obsadza wszystkie mandaty. Nad prawidłowością wyborów czuwa Sąd Najwyższy.

IV. ORGANY WYKONAWCZE

Organami wykonawczymi są Prezydent i Rada Ministrów (Rząd) oraz ministrowie.

Prezydent wybierany w głosowaniu powszechnym, ewentualnie spośród dwóch kandydatów przedstawionych przez Sejm. Kadencja Prezydenta dłuższa niż Sejmu. Kompetencje Prezydenta: a) samodzielne, nie wymagające kontrasygnaty ministrów i premiera, gdy Prezydent występuje jako arbiter w sporach między Sejmem i rządem, b) pozostałe kompetencje wymagają kontrasygnaty. Przedmiotowy zakres kompetencji – wyliczenie. Powoływanie Premiera, a na jego wniosek ministrów i ich odwoływanie. Rozwiązanie Sejmu przed upływem kadencji. Prawo weta ustawodawczego (zawieszające). Zarządzanie referendum. Odpowiedzialność konstytucyjna Prezydenta.

Rada Ministrów. Skład określony przez ustawę. Zakres uprawnień premiera, ministrów, Rady Ministrów. Odpowiedzialność polityczna i konstytucyjna, solidarna i indywidualna ministrów.

W konstytucji winny się znaleźć podstawowe zasady dotyczące organizacji, kompetencji i funkcjonowania administracji państwowej.

V. SAMORZĄD

Rodzaje samorządu. Samorząd terytorialny (powszechny). Organizacja. Organy uchwałodawcze pochodzą z wyborów powszechnych, równych, bezpośrednich, tajnych i proporcjonalnych. Organy wykonawcze samorządu, sposób ich powoływania. Zadania samorządu. Finanse samorządu. Nadzór nad samorządem. Sposób powiązania organów wykonawczych samorządu terytorialnego z organami administracji rządowej, aby zapobiec dwutorowości działania.

Samorząd gospodarczy w różnych działach gospodarki. Samorząd akademicki, zawodowy, narodowościowy.

VI. ORGANY KONTROLUJĄCE LEGALNOŚĆ DZIAŁANIA PAŃSTWA

1. Sądownictwo konstytucyjne. 2. Trybunał Stanu. 3. Sądownictwo administracyjne. 4. Rzecznik praw obywatelskich. 5. Kontrola finansowej działalności państwa. 6. Kontrola długów państwa. 7. Trybunał Kompetencyjny.

VII. WYMIAR SPRAWIEDLIWOŚCI

Struktura organów wymiaru sprawiedliwości. Sądy, ich rodzaje. Powoływanie sędziów. Gwarancje niezawisłości. Immunitet sędziowski. Sądy przysięgłych dla spraw przestępstw politycznych. Sądy wojskowe. Sądy pracy i ubezpieczeń społecznych. Prokuratura, jej usytuowanie w strukturze organów wymiaru sprawiedliwości. Prokuratura Generalna i jej zadania. Notariat. Adwokatura.

VIII. OBOWIĄZKI OBYWATELSKIE

Celowość wyodrębnienia obowiązków obywateli wobec państwa. Przestrzeganie prawa. Służba wojskowa. Ponoszenie ciężarów i świadczeń publicznych. Sumienne wykonywanie obowiązków publicznych. Obowiązki rodziców wobec dzieci. Obowiązek szkolny.

IX. PRAWA I WOLNOŚCI OBYWATELSKIE

Konstytucja winna unikać sformułowań propagandowych. Normy dotyczące praw i wolności winny być w miarę dokładne i wskazywać podstawowe gwarancje instytucjonalne i formalne.

1. Równość wobec prawa. Dostęp do stanowisk i urzędów publicznych. Prawa cudzoziemców.
2. Wolność i nietykalność osobista. Jej gwarancje i ochrona. Aresztowanie. Rewizja osobista. Prawo dochodzenia krzywd i strat. Nienaruszalność mieszkania. Tajemnica korespondencji. Wolność zamieszkania i emigracji. Ochrona życia. Zakaz działania prawa wstecz.
3. Wolność wypowiedzania się. Jej gwarancje. Zakaz systemu koncesyjnego na wydawanie czasopism i książek i innych form masowego przekazywania. Zakaz cenzury prewencyjnej. Radiofonia i telewizja prywatna.
4. Wolność stowarzyszania się i zgromadzania. Wolność tworzenia związków zawodowych. Ich gwarancje.
5. Wolność petycji i skarg do wszystkich organów państwowych, także określonej grupy osób do Trybunału Konstytucyjnego.
6. Wolność sumienia i wyznania. Ich gwarancje, rozdział Kościoła od państwa, neutralność religijnoświatopoglądowa państwa. Swoboda tworzenia i działania związków wyznaniowych.
7. Wolność narodowościowa. Język. Szkoły. Organizacje. Wydawnictwa.
8. Wolność badań naukowych i ogłaszania ich wyników.
9. Wolność nauczania. Prawo zakładania szkół i zakładów wychowawczych. Prawo do nauki i zakres obowiązku szkolnego. Bezpлатność nauczania w szkołach państwowych. Stypendia i pomoc materialna państwa dla uczących się i studiujących.
10. Odpowiedzialność państwa i jego organów za szkody wyrządzone obywatelom przez działania niezgodne z prawem.
11. Ochrona prawa własności i obrotu nią. Ograniczenia wyłącznie w drodze ustawodawczej.
12. Wolność przedsięwzięć gospodarczych. Wolność wyboru zajęcia i zarobkowania.
13. Prawo do pracy. Ubezpieczenie na wypadek bezrobocia. Ubezpieczenia społeczne. Urlopy. Prawo do wypoczynku. Czas pracy.
14. Prawo do ochrony zdrowia.
15. Prawa dziecka do opieki ze strony państwa w wypadku braku opieki ze strony rodziców. Prawo do nauki. Zakaz stałego zatrudniania dzieci do lat 16. Prawa dzieci nieślubnych.
16. Ochrona macierzyństwa. Ochrona pracy kobiet.
17. Ochrona środowiska naturalnego i jej gwarancje instytucjonalne i formalne.
18. Stan wyjątkowy i stan wojenny. Ich skutki dla praw i wolności.

X. ZMIANA KONSTYTUCJI

Kwalifikowana większość 2/3 ustawowej liczby posłów. Referendum konstytucyjne.